

MIGRANTENWEEK: EMIGRATIE

Het regeringsschip 'Groote Beer' vertrekt
van de Wilhelminakade naar Canada, in 1952

Derde week in november

doelgroepen doelstellingen vakken kerndoelen

MIGRANTENWEEK

De Nederlandse samenleving is de laatste decennia sterk van samenstelling veranderd. Een groeiend gedeelte van de bevolking is niet in Nederlands geboren of heeft ouders met een migrantenverleden, en is van niet-westerse, allochtone afkomst. Dit brengt met zich mee dat de Nederlandse autochtone samenleving steeds nadrukkelijker te maken krijgt met een diversiteit aan bevolkingsgroepen en culturen, geloofsrichtingen, en verschil in opvattingen en gewoontes. Voor zowel de *oude* als de *nieuwe* Nederlanders is integratie het vorm geven aan een samenleving waarbij de verschillende bevolkingsgroepen elkaar versterken, niet vanzelfsprekend en zeker niet gemakkelijk. De mensen zijn bang dat de verschillen moeilijk te overbruggen zijn, en –met betrekking tot de *oude* Nederlanders- wellicht teveel te veel indruisen tegen de Nederlandse ‘normen en waarden’.

De vraag hoe en in hoeverre de ‘allochtoon’ en de ‘autochtoon’ zich aan elkaar moeten en willen aanpassen wordt steeds pregnanter. Maar is dit wel de juiste vraagstelling? Gaat het er niet meer om de verschillen te respecteren en de overeenkomsten te koesteren? Dit is het uitgangspunt van de *Migrantenweek*. Deze informatie- en actieweek is een initiatief van kerken en andere organisaties rond migranten en multiculturele samenleving en vindt jaarlijks in de tweede week van november plaats. Tevens vragen de organisatoren aandacht voor de Internationale Conventie ter bescherming van de rechten van alle arbeidsmigranten en hun gezinsleden. Deze conventie is in 1990 aangenomen, maar nog niet door Nederland geratificeerd.

Ter gelegenheid van de Migrantenweek heeft het Centrum voor Mondiaal Onderwijs voor leerlingen van de bovenbouw van het basisonderwijs drie verschillende lesbrieven ontwikkeld die afzonderlijk én in samenhang met elkaar te gebruiken zijn.

1. Migrantenweek: Emigratie
2. Migrantenweek: Immigratie
3. Migrantenweek: Integratie

Die samenhang komt onder meer naar voren doordat ze alledrie met hetzelfde werkblad beginnen (de ‘Migrantenkennisquiz’) om vervolgens met de eigen invalshoek verder te gaan. Als u alledrie de lesbrieven –tijdens de Migrantenweek of op een later tijdstip- aan de orde wilt stellen, kunt u het beste de volgorde aanhouden die hierboven gegeven is.

Emigratie en immigratie hebben door de eeuwen heen hun stempel gedrukt op de samenstelling van de Nederlandse samenleving. Deze lesbrief 'Migrantenweek: emigratie' gaat in op de redenen voor emigratie, emigratie vroeger en nu, en emigratie van na de Tweede Wereldoorlog. Het accent ligt op de laatste periode.

Doelgroep

Leerlingen van de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs (10-12 jaar)

Doelstellingen

- De leerling weet wat het begrip emigratie inhoudt
- De leerling kent een aantal oorzaken van emigratie en begrijpt de motivatie van emigranten
- De leerling begrijpt waarom emigratie na 1990 weer toeneemt
- De leerling legt een verband tussen emigratie en immigratie in Nederland

Leergebiedoverstijgende kerndoelen

Sociaal Gedrag

- 5 De leerlingen leveren een positieve bijdrage in de groep
- c. Ze respecteren verschillen in levensbeschouwing en cultuur
 - d. Ze durven in de groep voor hun eigen standpunt uit te komen

Nederlandse taal

Domein A: mondelinge taalvaardigheid

- 2 de leerlingen kunnen
- hun ervaring, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven
 - deelnemen aan een formeel gesprek

Aardrijkskunde

Domein B: ruimtelijke inrichting

- 7 De leerlingen begrijpen dat ontwikkelingen in Nederland veelal niet op zichzelf staan, maar zijn ingebed in een breder geheel. Aan de orde komen tenminste:
- migraties naar en vanuit Nederland in heden en verleden

Geschiedenis

Domein D: historische besef

- 12 Leerlingen kunnen historische bronnen raadplegen. Bij deze bronnen gaat het in elk geval om:
- verhalen van 'mensen die het meegemaakt hebben'

Domein E: historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen

- 14 Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis:
- de naoorlogse samenleving in Nederland, waaronder in elk geval de ontwikkeling van de welvaartsstaat

Een woord van dank

Wij danken Alex den Ouden voor het gebruik van de foto 'Groote Beer'.

W

werkbladen

MIGRANTENWEEK:
EMIGRATIE

De migrantenkennisquiz

1. Hoeveel Nederlanders zijn er sinds de Tweede Wereldoorlog naar het buitenland geëmigreerd?
 - a. Ruim 1,4 miljoen
 - b. Ruim 3,4 miljoen
 - c. Ruim 5,4 miljoen
 - d. Ruim 7,4 miljoen

2. Vorig jaar zijn de meeste emigranten vanuit Nederland gegaan naar:
 - a. Duitsland
 - b. Canada
 - c. Nieuw-Zeeland
 - d. België

3. In Nederland wonen mensen die geboren zijn in meer dan
 - a. 30 verschillende landen
 - b. 60 verschillende landen
 - c. 90 verschillende landen
 - d. 120 verschillende landen

4. Hoeveel procent van de Nederlandse bevolking is geboren in het buitenland of heeft een ouder die in het buitenland geboren is?
 - a. $\pm$ 4%
 - b. $\pm$ 10%
 - c. $\pm$ 17%
 - d. $\pm$ 25%

5. De grootste groep buitenlanders in Nederland bestaat uit
 - a. Marokkanen
 - b. Indonesiërs
 - c. Duitsers
 - d. Turken

6. Wie wordt niet tot de migranten gerekend?
 - a. Gastarbeider
 - b. Toerist
 - c. Asielzoeker
 - d. Illegaal

WAAR of NIET WAAR

1. De emigratie uit Nederland is groter dan de immigratie naar Nederland	WAAR / NIET WAAR
2. Migranten hebben geen Nederlands paspoort	WAAR / NIET WAAR
3. Een migrant is iemand die in het buitenland geboren is	WAAR / NIET WAAR

Emigratie

Emigreren is verhuizen naar het buitenland. Emigreren doen mensen niet zomaar, er zijn altijd redenen waarom mensen hun geboorteland verlaten. Soms kiezen de mensen er zelf voor om te emigreren, soms worden ze door de omstandigheden gedwongen. Mensen emigreren gedwongen als er in hun eigen land oorlog is, of erge armoede. Het kan ook zijn dat de mensen niet voor hun politieke mening uit mogen komen of hun godsdienst niet vrij mogen beoefenen. Emigratie is dan een vlucht, waarbij de emigranten hopen op een beter bestaan en meer vrijheid in hun nieuwe land.

Een andere vorm van gedwongen emigratie was indertijd de slavenhandel. Mensen uit Afrika werden als slaven naar de Nederlandse koloniën vervoerd om te werk op de plantages.

Migrantengezin rond 1850

Vaak is armoede een reden geweest om te emigreren. In de negentiende eeuw neemt de bevolking in Europa sterk toe. Er is gebrek aan goede landbouwgrond, de mensen kunnen niet genoeg eten verbouwen. Er heerst hongersnood. Er komt een emigratiegolf op gang, met name naar de *Nieuwe Wereld*, Amerika.

Ook na de Tweede Wereldoorlog groeit de Nederlandse bevolking explosief. De overheid is bang dat er niet genoeg ruimte en werk is voor al die mensen en moedigt hen aan te emigreren. Zo zegt de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, J.G. Suurhof in 1952:

'Het is zeker zo, dat de regering het vertrek van de emigranten met gemengde gevoelens aanziet. Het zijn waardevolle staatsburgers, die ons land op deze wijze ziet vertrekken. Anderzijds is daar zowel de economische en ruimtelijke noodzaak, omdat in ons land de mogelijkheden ontbreken, deze tienduizenden landgenoten in het arbeidsproces op te nemen'

Het gezin links is een van de vele die aan de oproep van de overheid gevolg geeft en besluit om te emigreren. Het is een vrijwillig vertrek, de mensen zijn niet echt arm. Wel hopen ze dat er in hun nieuwe vaderland meer ruimte is voor een jong gezin.

Soms emigreren mensen uit liefde, hun hart achterna:

"Mijn Oma was achttien jaar toen ze in 1912 naar het toenmalige Nederlands-Indië vertrok. Ze reisde haar echtgenoot achterna, met wie ze in hetzelfde jaar met de handschoen was getrouwd. Ze ging per schip en de reis duurde 6 weken. Onderweg flirtte ze met de officieren, zo vertelde ze mij, nog nagenietend. Mijn oma kreeg drie kinderen en zag haar moeder pas jaren later terug, toen ze met haar gezin op verlof naar Nederland kwam in 1921. Ik vond het maar dapper van m'n oma. Je familie op je achttiende achterlaten, naar een ver en vreemd land, een kersverse echtgenoot achterna, en dan drie kinderen krijgen 'in de rimboe'"

(bron: interview Mevrouw Lindgreen-Steenbeek)

Dit emigrantengezin waagde de stap en emigreerde in 2000 met hun vijf kinderen in de leeftijd van 1 tot en met 9 jaar naar Canada. Ze verruilden hun rundveebedrijf voor een groter bedrijf in de provincie Alberta in het westen van Canada, 20 keer groter dan Nederland en met bijna drie miljoen inwoners. Ze hadden het in Nederland niet slecht, maar zagen geen mogelijkheden om hun bedrijf uit te breiden en zo een goede toekomst voor hun kinderen op te bouwen (Bron: Simone Pastoors, 2000)

Emigratie is een avontuur, het zoeken naar geluk en fortuin. Denk maar eens aan de goudkoorts, die in de negentiende eeuw uitbrak toen er in Canada en Amerika goud gevonden werd. Honderdduizenden mensen beproefden hun geluk. Een enkeling werd rijk, de meesten bleven arm en hadden geen geld om de terugreis naar hun land te betalen. Overigens hebben we aan deze periode nog een heel bekend kledingstuk over, de spijkerbroek. Het verhaal gaat als volgt: een Duitse emigrant Levi Strauss zag dat de goudzoekers een stevige werkbreek nodig hadden. Hij ontwierp een broek van zeildoek, waarmee hij zijn spullen op de pakezel had afgedekt. De broek had veel zakken, die verstevigd werden met klinknagels. De broek voldeed zo goed dat iedereen er een wilde hebben. In 1872 vraagt hij patent aan, en nu is er in heel Nederland waarschijnlijk geen kind dat geen spijkerbroek in de kast heeft hangen!

Mensen emigreren ook omdat sommige landen graag nieuwe inwoners willen hebben. De Republiek der Nederlanden had kolonisten voor hun koloniën nodig. Canada wilde rond 1950 graag goed geschoolde boeren hebben. Het land heeft onlangs weer een immigratiecampagne gestart om mensen aan te moedigen naar hun land te emigreren. Ze vinden dat ze te veel oude en te weinig jonge mensen hebben (= vergrijzing van de bevolking). Sommige landen hebben een tekort aan melkboeren. Een artikel in een tijdschrift voor land- en tuinbouw kopte onlangs:

'De Amerikaanse staat New York is op zoek naar buitenlandse melkveehouders die willen investeren. De staat kampt met een tekort aan melk waardoor melk van ver moet worden aangevoerd. New York had binnen de Verenigde Staten de afgelopen tien jaar de hoogste melkprijs' (bron: Agriholland)

1. Kan je een paar redenen noemen voor gedwongen emigratie?
2. Kun je een paar redenen noemen voor vrijwillige emigratie?
3. Waarom moedigt de Nederlandse regering de mensen aan te emigreren?
4. Vertel in je eigen woorden hoe bevolkingsgroei van invloed kan zijn op emigratie uit een land.
5. Een emigrant is ook een kolonist.

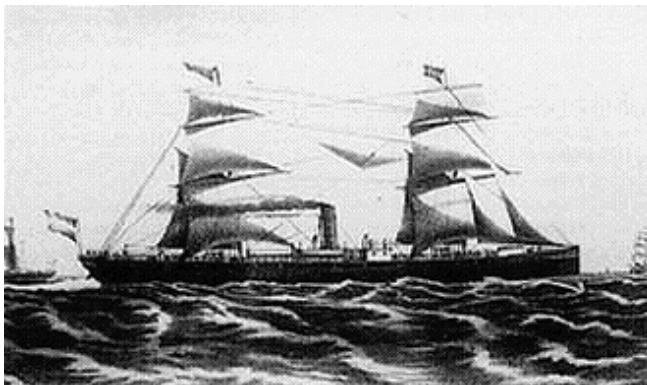
WAAR/NIET WAAR

Emigratie vroeger en nu

Er is veel veranderd voor de emigranten van nu, denk maar eens aan het vervoer en de moderne communicatiemiddelen.

Het vervoer van de emigranten

In de zeventiende en achttiende eeuw tot in het begin van de negentiende eeuw reizen de emigranten per zeilschip naar hun nieuwe land. De omstandigheden aan boord laten veel te wensen over. De reis op de overvolle schepen duurt lang, soms wel drie maanden. Sanitaire voorzieningen zijn niet of nauwelijks aanwezig en er is gebrek aan drinkwater. Er breken ziektes uit, zoals de 'scheepskoorts' (tyfus) en cholera. Het sterftcijfer tijdens de reis is hoog. Vaak is de conditie van de migranten bij aankomst slecht. En dan moeten ze vaak nog een lange reis maken naar hun eindbestemming in het nieuwe land.

Rond 1850 breekt het stoomtijdperk aan en worden er steeds grotere en snellere oceaanstomers gebouwd. Tegelijkertijd heerst er in Europa grote armoede, die de mensen proberen te ontvluchten door te emigreren. De grote schepen maken een massale emigratie van landverhuizers, zoals de emigranten toen genoemd werden, mogelijk.

Rond 1950 reizen de emigranten per motorschip en vliegtuig naar hun bestemming. Op de foto het emigrantenschip de 'Groote Beer'. tijdens het vertrek naar Canada in 1952. Het is een van de vele schepen die na de Tweede Wereldoorlog door de overheid werden ingezet om emigranten naar hun nieuw land te vervoeren.

En tegenwoordig vliegen de emigranten binnen 24 uur hun nieuw bestemming tegemoet!

Moderne communicatiemiddelen

Vroeger, toen er nog geen vliegtuigen waren, telefoon en internet, namen de emigranten afscheid van hun familie en geboortegrond in de wetenschap dat ze elkaar jaren niet meer zouden zien. Of misschien wel nooit meer. Hun toekomst was vaak onzeker. Ze wisten wel wat ze achterlieten, maar nooit precies wat ze tegemoet gingen. Tegenwoordig is dat anders. Emigreren blijft spannend, maar je kunt je er goed op voorbereiden. Op internet kun je allerlei informatie over je toekomstige land vinden. Je kunt even heen en weer vliegen om het land te gaan bekijken en de mensen te ontmoeten. Als het tegenvalt, kun je besluiten in Nederland te blijven. Je hoeft ook niet bang te zijn dat je typische Nederlandse dingen moet missen, zoals drop, kaas en stroopwafels. Er zijn internetbedrijfjes die zich toegelegd hebben de verzending van dergelijke artikelen.

1. Hoe zou het gezegde 'Je schepen achter je verbranden' van toepassing zijn op de emigranten van voor de Tweede Wereldoorlog?
2. Stel, je gaat voor een lange tijd naar een ander land. In dat land zijn weinig Nederlandse eetwaren, snacks en kledingstukken te koop. Wat zou jij in je koffer (die maximaal 20 kilo mag wegen) pakken om mee te nemen? Of is er iets anders dat je beslist mee wilt nemen?

Emigratie voor de Tweede Wereldoorlog

Door de eeuwen heen zijn er altijd mensen uit Nederland (en heel vroeger de Republiek der Nederlanden) vertrokken. Wat hun reden voor ook was, ze speelden een belangrijke rol in de ontwikkeling van hun nieuwe vaderland.

Vaardige kolonisten nodig.

Het begint al in de 16^e eeuw en zet zich voort in de 17de en 18de eeuw. De toenmalige Republiek der Nederlanden koloniseert gebieden in andere delen van de wereld. Voor de ontwikkeling van deze koloniën zijn er vaardige ambachtslieden, boeren en bestuurders nodig. Zo emigreren er mensen naar West-Indië (het huidige Suriname en de Nederlandse Antillen) en Oost-Indië (het huidige Indonesië).

Ook vertrokken er veel emigranten naar Nieuw Amsterdam dat in 1625 door Nederlanders was gesticht. Nieuw Amsterdam wordt later door de Engelsen overgenomen en heet sindsdien New York.

Medische controle van migranten

Op de vlucht voor armoede

Rond 1850 en 1930 vinden er twee emigratiegolven plaats, voornamelijk richting Amerika, Zuid-Afrika en Brazilië. New York is de poort van de Nieuwe Wereld, Amerika. De emigranten worden opgevangen op één bepaalde plek: Ellis Eiland. Daar wordt onder andere onderzocht of ze gezond zijn. Er komen in deze periode maar liefst 17 miljoen mensen via Ellis Eiland de Verenigde Staten binnen. Je kunt je voorstellen dat al die emigranten hun stempel hebben gedrukt op de ontwikkeling van de Verenigde Staten.

Emigratie in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog neemt de bevolking in Nederland snel toe. De overheid vreest armoede en overbevolking. Ze moedigt een 'vertrek voor altijd' aan naar landen zoals Canada, Australië en Nieuw Zeeland.

Bijscholing voor emigranten

De emigranten met weinig inkomen krijgen de overtocht betaald en er worden drukbezochte voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd. Er wordt ook bijgeschoold: Canada wil graag boeren (agrariërs) hebben, dus krijgen sommige migranten met een andere achtergrond een half jaar lang les in koeien melken. Ook worden er goedkope taallessen gegeven.

'Misbaren en moeilijk misbaren'

De Nederlandse overheid ziet niet alle mensen even graag gaan: ze deelt de migranten op in twee groepen, de *misbaren* en *moeilijk misbaren*. Onder de *moeilijk misbaren* vallen timmerlieden, metselaars, stukadoors en andere geschoolde arbeiders. Onder *misbaren* vallen bijvoorbeeld ongeschoolde arbeiders, kappers en kantoorbedienden. Ook kinderrijke gezinnen zijn *misbaar*. De arme *misbare* emigranten krijgen 'landingsgeld', een soort subsidie om de overtocht te bekostigen. De Nederlandse regering maakt ook afspraken met de landen waar de emigranten naar toe gaan. Ze spreken onder andere af aan welke 'toelatingseisen' emigranten aan moeten voldoen.

1. Hoe moedigt de Nederlandse regering emigratie aan?
2. Waarom denk je dat ambachtslieden zoals timmerlieden en metselaars door de overheid in de categorie *onmisbaren* werden ingedeeld?
3. Zijn alle emigranten welkom in Canada?
4. Hoeveel emigranten zijn er rond 1953 op weg gegaan naar een nieuwe vaderland?
 - a) 100.000
 - b) 250.000
 - c) 400.000
 - d) 550.000

Emigratie vanaf 1990

Nederland heeft zich na de Tweede Wereldoorlog ontwikkeld in een welvarend land. We kennen geen oorlog en er is geen grootschalige armoede. Toch neemt de emigratie de laatste jaren weer toe. Wat kunnen dit keer de redenen zijn?

Te veel drukte en hectiek?

Op dit moment wonen er bijna 16 miljoen mensen in Nederland. Het Centraal Bureau van Statistiek (CBS) schat dat rond 2030 de grens van 18 miljoen zal worden gepasseerd. Veel mensen vinden het te druk worden en verlangen naar meer 'levensruimte' en minder 'hectiek'. Zo zegt Wouter van Eck, een migrant op weg naar Canada:

'Het gaat me niet om geld. De mentaliteit verandert in Nederland. Veel mensen denken alleen maar aan zichzelf. Nederland wordt minder zorgzaam. Daarnaast is het ook te druk. Ik sta al tien jaar in dezelfde rottige file'
(bron: Kramer Tijn)

Files in Nederland

'Boer-onvriendelijk?

Al die miljoenen mensen hebben ruimte nodig om te leven, wonen en werken. Er worden veel huizen gebouwd en industrieterreinen aangelegd. De boeren en de dieren 'komen klem te zitten'. De grondprijzen stijgen, de burgers klagen al snel over de lucht van mest, al dan niet vermeend dierenleed en tractorlawaaï. Er zijn ook allerlei milieuregels waar de agrariërs aan moeten voldoen. Veel boeren vinden Nederland dan ook 'boer-onvriendelijk'. Ze kiezen steeds vaker voor een toekomst in het buitenland. Er zijn in de afgelopen jaren ongeveer 300 tot 350 boeren per jaar naar het buitenland vertrokken. Onder de melkveehouders en akkerbouwers zijn vooral Canada, Denemarken, Duitsland en Polen populair. Tuinders gaan graag naar Kenia, Spanje, de Verenigde Staten en Zuid Afrika.

Geen plaats voor scharreldieren?!

Toen er zoveel mensen na de Tweede Wereldoorlog uit Nederland vertrokken, vroegen veel mensen zich af of dat verstandig was. Net zoals met de boeren nu, namen ze hun werkervaring en kennis met zich mee naar het nieuwe land. Is emigratie wel goed voor een land?

1. Kun je uitleggen wat onder *levensruimte* wordt verstaan?
2. Waarom zoeken veel boeren een toekomst in een ander land?
3. Wat vind je: is hun emigratie vrijwillig of gedwongen?
4. Kun je aangeven hoe emigratie schadelijk kan zijn voor een land?
5. Stel je eens de situatie voor dat jij/je ouders gaan emigreren. Van wie zou je het moeilijkst afscheid kunnen nemen?

**Nederlandse vrouwen reisden in 1946
hun Canadese vrienden achterna**

De migrantenkennisquiz

De quiz is bedoeld als startpunt om thuis te raken in de begrippen die gebruikt worden. De quiz kan het beste individueel of in kleine groepjes worden gedaan. Daarna geeft u klassikaal een toelichting.

Als u alledrie de lesbrieven in de reeks –emigratie, immigratie, integratie- aan uw leerlingen voorlegt, dan kan de quiz in de andere twee lesbrieven vervallen.

Migrantenkennisquiz (bron voor de antwoorden: met name CBS)

- 1b Om precies te zijn: 3.456.000 Nederlanders zijn tussen 1946 en 2002 geëmigreerd. In 1946, pal na de Tweede Wereldoorlog, vertrokken er 66.800 Nederlanders, maar de piek lag in 2002 toen er 96.918 mensen emigreerden. In 1963 was het cijfer het laagst: 46.700. Het gemiddelde ligt net boven de 60.000 per jaar (60.631 om precies te zijn).
- 2d
- 3d
- 4c (de vraagstelling verwijst naar de definitie van het CBS van ‘allochtoon’)
- 5a/b a: mensen met een niet-Nederlands paspoort: 128.600 Marokkanen. Daarnaast wonen er nog eens 123.900 mensen van Marokkaanse origine in Nederland met een Nederlands of met twee paspoorten.
- b: allochtoon (volgens CBS-definitie): 406.900 Indonesiërs (geboren in Indonesië of met een ouder die in Indonesië geboren is); van deze 406.900 mensen hebben nog maar 8.400 een Indonesisch paspoort, de rest heeft een Nederlands paspoort. Een groot deel van deze groep vindt zichzelf overigens geen allochtoon! Verder ontloopt het aantal Duitsers (403.500) het aantal Indonesische allochtonen maar weinig. Van deze grote groep Duitsers heeft het merendeel inmiddels een Nederlands paspoort. Nog maar 54.100 van deze groep heeft een Duits paspoort.
- 6b Een toerist is hier maar een korte tijd en komt niet om hier te wonen en werken.

WAAR / NIET WAAR

3. De emigratie uit Nederland is groter dan de immigratie naar Nederland: NIET WAAR
(2001: emigratie $\pm$ 63.000; immigratie $\pm$ 133.000)
4. Migranten hebben geen Nederlands paspoort: WAAR / NIET WAAR
(kan beide; ook immigranten en hun nakomelingen die de Nederlandse nationaliteit hebben aangenomen, worden vanwege hun afkomst vaak tot de migranten gerekend)
5. Een migrant is iemand die in het buitenland geboren is: WAAR / NIET WAAR
(kan beide; ook de nakomelingen van immigranten worden vanwege hun afkomst vaak tot de migranten gerekend)

Algemeen

Emigranten zijn de immigranten van hun nieuwe vaderland. Emigratie en immigratie zijn daarom bij elkaar horende begrippen. Nederland is een immigratieland bij uitstek. Probeer waar mogelijk de opdrachten terug te koppelen naar de Nederlandse situatie. Ook is de kans groot dat er leerlingen met een immigrantenachtergrond (of leerlingen die zelf geïmmigreerd zijn) bij u op school zitten. Wellicht kunnen zij als inlichtingsbron dienen en de andere leerlingen iets over hun ervaringen vertellen?

Emigratie

Er zijn altijd redenen voor mensen om te emigreren. Noodgedwongen en vrijwillig. De mate van vrijwilligheid varieert. Het is belangrijk dat de leerlingen begrijpen dat alhoewel de mensen zelf het besluit nemen te emigreren, dit besluit toch afgedwongen kan zijn door een onleefbare situatie in hun vaderland, veroorzaakt door medemensen, economische omstandigheden en/ of oorlog. Je zou je zelfs kunnen vragen in hoeverre 'je hart volgen' vrijwillig is?

1. Gedwongen door andere mensen:
 - slavenhandel, geloofsvervolgingen, politieke vluchtelingen, oorlogGedwongen door economische omstandigheden:
 - armoede, hongersnood, gebrek aan toekomstmogelijkheden
2. Bijvoorbeeld: na de Tweede Wereldoorlog was er geen gevaar meer, en geen dringende economische noodzaak. De mensen zochten ontwikkelingsmogelijkheden in landen met ruimte en 'onbegrensde mogelijkheden', zoals Amerika, Australië en Canada. Voor jonge gezinnen lokte het avontuur. Emigratie werd gestimuleerd door de Nederlandse overheid, die er wel van uit ging dat er een noodzakelijkheid bestond.

Mensen die hun hart achterna reizen, zich bij hun familie in het buitenland willen voegen, gezinshereniging, etcetera.
3. Massale emigratie in een betrekkelijk korte tijd.
4. In agrarische samenlevingen gaat bevolkingsgroei vaak samen met armoede. Het beschikbare land moet in steeds kleinere eenheden opgedeeld worden. Uiteindelijk kan er op de kleine stukjes land onmogelijk voldoende voedsel geproduceerd worden om een groot gezin te onderhouden. De mensen ontvluchten de armoede. De ontwikkeling van de (stoom)scheepvaart met grotere en snelle schepen, maakte grootschalige 'vlucht' emigratie mogelijk.

Bevolkingsdruk lijkt ook van invloed op de emigratie uit Nederland rond 1990 – 2002. Agrariërs emigreren omdat er in Nederland nauwelijks ruimte meer is om hun bedrijf uit te breiden. Emigratie is een individuele beslissing. Het wegvallen van grenzen vergemakkelijkt emigratie naar EU landen.

Bij sommige mensen groeit het gevoel dat Nederland te vol en te druk is. Ouderen pensioneren in rustiger (en zonniger) landen. Jonge mensen springen in op de globalisering van de wereld en zoeken banen in het buitenland.
5. Waar. Kolonisten emigreerden om te helpen met de ontwikkeling van de kolonies. In die zin is een kolonist ook een emigrant.

Wellicht zijn er op school of in de klas kinderen die naar Nederland geïmmigreerd zijn. Wat was hun reden / de reden van hun ouders?

Emigratie vroeger en nu

Het grote verschil tussen emigratie van vroeger en nu is het definitieve karakter. Emigratie vroeger (zeker in de 16de, 17de en 18de eeuw) betekende vaak een definitief afscheid van je geboorteland. Rond 1850 en 1900 waren de kansen op terugkeer of weerzien met familieleden weliswaar groter, maar de communicatie was nog steeds gebrekkig. Rond 1950 waren de reisomstandigheden en communicatie zodanig dat regelmatig contact met familie mogelijk was. Terugkeer werd echter als een nederlaag beschouwd. Dan was het avontuur op een mislukking uitgelopen en had je gefaald. Anno 2000 denken mensen 'lichtvoetiger' over emigratie. Het blijft natuurlijk toch een hele beslissing, maar vooral jongere mensen besluiten makkelijker weg te gaan en weer terug te komen. Aan terugkomst is niets smadelijks.

1. Dit is uiteraard figuurlijk bedoeld. 'Je schepen achter je verbranden' is van toepassing op de emigranten van voor de Tweede Wereldoorlog omdat ze vaak alles achter lieten wat ze hadden en niet wisten of ze ooit nog terug zouden komen, of ooit nog iets van hun familie zouden horen.
2. Bij deze vraag gaat het er om dat de leerling zich inleeft in de situatie van een vertrekkende emigrant. De leerlingen kunnen wellicht een symbolische koffer inpakken.

Wellicht zijn er op school of in de klas kinderen die naar Nederland geëmigreerd zijn. Wat was voor hen het belangrijkste om mee te nemen?

Emigratie in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog

De overheid speelt een belangrijke rol in de emigratie van vlak na de Tweede Wereldoorlog. Na de Eerste Wereldoorlog, in de jaren dertig, maakte Nederland een arme periode mee. De overheid vreesde een herhaling en begon een actieve emigratiecampagne. Deze bevolkingspolitiek werd wel bekritiseerd: het betekende ook dat jonge, vaak initiatiefrijke mensen het land verlieten, en zo niet konden meewerken met de wederopbouw. De critici kregen gelijk: al snel bleek dat er een gebrek aan goedkope arbeidskrachten was. Het is wel een saillant detail dat Nederland al rond 1950 begon met de werving van goedkope werkkrachten uit het buitenland, en daarmee naast emigratieland ook immigratieland werd.

1. De Nederlandse overheid geeft subsidie aan de mensen die willen emigreren. Daarnaast organiseert de overheid voorlichtingsavonden en bijscholingscursussen en taalcursussen.
2. Dergelijke ambachtslieden/werkkrachten waren nodig voor de infrastructurele (her)opbouw van het land. Dat de overheid niet onbaatzuchtig was in haar promotie van emigratie mag duidelijk wezen.
3. Antwoord d): 550.000

Emigratie na 1990

De emigratie na 1990 wordt getypeerd door 'individualisme'. De besluitneming wordt niet door de overheid gestuurd. Wel is er overheidsregulering die met name agrariërs doen besluiten hun toekomst in een ander land te zoeken. De emigrant informeert zich door middel van ervaringsdeskundigen (bijvoorbeeld geëmigreerde familie en kennissen), via internet, internationale verhuisbedrijven, en emigratieconsulentschappen.

1. Onder *levensruimte* wordt verstaan: het gebied dat een volk nodig heeft of opeist voor zijn volledige ontplooiing. Er moet dus niet alleen ruimte zijn voor gebouwen, wegen, steden en dergelijke. Maar ook ruimte voor recreatie en sport, culturele expressie. Er moet ook ruimte zijn voor vrije, creatieve gedachten, innovatieve denkbeelden, ruimte om initiatieven te ontplooiën. Er moet ruimte zijn voor open horizons, en struinen in de natuur, je alleen wanen, etcetera. Steeds meer mensen vinden de drukte in Nederland een belemmering van hun levensruimte, en besluiten om die reden te emigreren.
2. Op een rijtje:
Agrariër in Nederland
Dichtbevolkt, klein land met 'zeurende' burgers
Steeds minder land beschikbaar voor landbouw- en veeteelt doeleinden
Dure grond prijzen
Geen ruimte of geld om uit te breiden
Veel (milieu)regelgeving
Geen toekomst voor kinderen van agrariërs om in dezelfde bedrijfstak werkzaam te blijven

Agrariër in buitenland, bijvoorbeeld Canada:
Dun bevolkt, groot land
Land in overvloed
Grond minder prijzig
Voldoende ruimte voor eventuele uitbreiding van bedrijf, waardoor kinderen in toekomst bedrijf kunnen overnemen
Minder (milieu)regelgeving
Landen zoals Canada, Australië en EU-landen zien 'onze' professionele boeren graag komen.
3. Als je het lijstje *Agrariër in Nederland* ziet, kun je stellen dat de Nederlandse agrariër haast noodgedwongen vertrekt.
4. Massale emigratie kan slecht zijn voor een land omdat het een verlies van ervaring en werkkraft betekent. Deze vraag kan wellicht gerelateerd worden aan de situatie in Suriname dat dringend geschoolde werkkraften nodig heeft. *Remigratie*, het terugkeren van een immigrant naar zijn of haar oorspronkelijke vaderland, komt steeds vaker aan de orde. Jonge, goedopgeleide Nederlandse allochtone Nederlanders overwegen terugkeer naar hun geboorteland om mee te helpen met de opbouw van hun land.
5. Deze vraag doet een beroep op het voorstellingsvermogen en empathie van de leerling.

Wellicht zijn er op school of in de klas kinderen die naar Nederland geëmigreerd zijn en is het bespreekbaar wie *zij* het meest misten/missen?

Terminologie

Emigratie

Vertrek naar het buitenland.

Semigranten / semigratie

Een nieuw begrip dat refereert aan agrariërs die emigreren, maar ook een bedrijf in Nederland aanhouden.

Remigratie

Het terugkeren van emigranten naar het oude vaderland.

Landverhuizer

Iemand die zich in een vreemd land gaat vestigen / emigrant.

Links

<http://www.migrantenweek.nl>

De officiële website van de Migrantenweek.

<http://www.americanwest.com/swedemigr/pages/emigra.htm>

Deze Engelstalige website geeft een voorbeeld van Zweedse emigratie uit Europa naar Amerika in de negentiende eeuw. Het Zweedse voorbeeld is typerend voor de gang van zaken in Europa.

<http://www.wazamar.org>

Deze website van Wazamar, Genealogie in de Nederlanden, geeft een beknopt overzicht van emigratie vanuit Nederland, en een overzicht van verhalen en lijsten van emigranten.

<http://www.cbs.nl>

Kies StatLine, Kies Tabel Historie, Zoek geavanceerd naar: Emigratie. Kies Tabel nr.4: Tabellen van migratiepatronen.

<http://www.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Suriname/remigratie.html>

NRCwebsite over remigratie: Parimaribo als pull factor.